

Функціональні стилі сучасної української літературної мови.

Доцент, кандидат філологічних наук Лілія ДМИТРУК

ПЛАН

План

1. Основні поняття теми.
2. Художній стиль.
3. Науковий стиль.
4. Офіційно-діловий стиль.
5. Публіцистичний стиль.
6. . Розмовний стиль .
7. Конфесійний стиль.
8. Епістолярний стиль.

- ◉ **Стилістика** — розділ мовознавства, який вивчає виражальні засоби мови та якості мовлення, функціонування і використання мови.
- ◉ **Стиль** — це різновид літературної мови (її функціональна підсистема), що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і відповідно до цього має свої особливості добору й використання мовних засобів (лексики, фразеології, граматики, фонетики).
- ◉ **Мовний стиль** — це сукупність мовних засобів вираження, зумовлених змістом і цілеспрямованістю висловлювання.

Стилi мовлення(7):

- ◉ Розмовний(розмова з людьми);
- ◉ Науковий (наукова інформація);
- ◉ Художній;
- ◉ Офіційно-діловий (документи);
- ◉ Публіцистичний (плакати і оголошення);
- ◉ Конфесійний;
- ◉ Епістолярний;

РОЗМОВНИЙ СТИЛЬ

- **Розмовний стиль** виконує функцію спілкування. Він характеризується невимушеністю і простотою форм. Розмовним стилем люди користуються в усіх сферах життя: у побуті, у сім'ї, на виробництві. Основне призначення цього стилю — бути засобом впливу й невимушеного спілкування, жвавого обміну думками, судженнями, оцінками, почуттями, з'ясування виробничих і побутових стосунків.
- Лексику розмовного стилю представлено великою кількістю експресивних та емоційно-зabarвлених слів.
- У розмовному мовленні широко використовуються прості речення, переважно короткі (неповні, обірвані, односкладні). Розмовне мовлення здебільш спонтанне, непередбачене, тому його компонентами є позамовні елементи: міміка, жести, поширена ситуація.

Приклад:

- — «Грицю! — сказав батько.
- — Га! — сказав Гриць.
- — Видиш оту хату?
- — Видзу.
- — Пам'ятай собі, се школа.
- — Ба, — сказав Гриць.
- — Сюди будеш ходити вчитися.
- — Ба, — сказав Гриць.

Офіційно-діловий стиль

- **Офіційно-діловий стиль** — це стиль документів. Він використовується для спілкування в державному, громадському, політичному і господарському житті; у ділових стосунках між державами, установами та окремими громадянами суспільства. Офіційно-діловий стиль відрізняється від інших наявністю стандартизованості, тобто використанням сталих зворотів, однотипових виразів та вживанням спеціальної офіційно-ділової термінології. Текст, складений в офіційно-діловому стилі, має бути змістовним, точним, стандартним та інформативним.
- Побудова речень відзначається лаконізмом, речення структурно чіткі.

Приклад:

- «Предметом застави не можуть бути об'єкти державної власності, приватизація яких заборонена законодавчими актами, а також майнові комплекси державних підприємств та їх структурних підрозділів, що знаходяться у процесі корпоратизації. Крім того, не можуть бути предметом застави цілісні майнові комплекси та їх структурні підрозділи підприємств, майно та кошти благодійних організацій». (Закон України «Про заставу»)

Публіцистичний стиль

Основна функція **публіцистичного стилю** — формування громадської думки. У публіцистичному творі потрібно не тільки подати інформацію, а й пояснити її з певних позицій, переконати читача в правильності цих позицій. Поєднання логічності викладу матеріалу з емоційно-експресивним забарвленням є важливою особливістю публіцистичного стилю.

Публіцистичному стилю властиві короткі прості речення, часто питальні або окличні, звертання, вигуки. Лексика його носить переважно суспільно-політичний характер. Часто публіцистичні тексти мають форму діалогу.

Приклад:

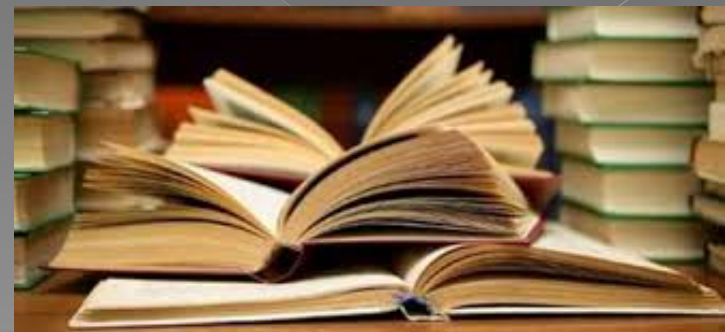

- «Проблеми із самоврядуванням часто криються на рівнях, про які й не підозрюємо. Чи ними нехтуємо, намагаючись розв'язати проблему одномоментно. Новітні традиції, закладені в суспільну свідомість впродовж сімдесяти років історії, яка передувала нинішнім часам нашої незалежності, не минули безслідно. Нас привчили до словесної еквілібристики настільки, що... Хіба не тавтологія — «самоврядування» і «врядування», якщо обидва означають уміння давати собі лад? Було тільки бажання, аби в житті окремої людини виникло розуміння, що не треба все перекладати на плечі держави...»

Науковий стиль

- Основна функція **наукового стилю** — повідомлення. Твори, написані в цьому стилі, містять наукову інформацію, тому до нього ставляться жорсткі вимоги в дотриманні норм.
- Сфера застосування наукового стилю — наукові й науково-технічні праці, призначені для спеціалістів, підручники для вищих шкіл.
- Основні ознаки наукового стилю: ясність і предметність тлумачень, логічна послідовність і доказовість викладу, узагальненість понять і явищ, об'єктивний аналіз, точність і лаконічність висловлювань, аргументація та переконливість тверджень.
- Головна ознака наукового стилю — термінологічність.
- Твори в науковому стилі насичені абстрактною лексикою. Загальноживані слова використовуються, як правило, лише в одному зі своїх значень.
- У науковому стилі допускається повторення тих самих слів у невеликому за розмірами тексті. Це обумовлено необхідністю точно й однозначно виражати думку.
- У науковій мові переважають складні речення.

Приклад:

- ◉ «Верблюд — великий жвачний ссавець ряду парнокопитних. На відміну від інших жвачних верблюд має трьохкамерний шлунок. Має два пальці на нозі з широкою м'якою підошвою, пристосованою для ходіння по піску, і копита, схожі на нігті.

Тварини тривалий час можуть обходитися без їжі, а якщо випаде нагода знайти в пустелі колючу рослину (вона так і називається — верблюжа колючка), то легко її зжує, бо їхній рот нечутливий до уколів і захищений від них. Верблюди довго можуть обходитися без води, зате коли натраплять, то випивають за 10 хвилин до 130 літрів. Темного кольору очі здатні помітити людину, яка рухається на відстані до 1 кілометра. Довга пухнаста вовна захищає тварину від перегрівання під палючим сонцем пустелі.

Існує два види верблюдів: одногорбий і двогорбий.

Оскільки верблюди мають великий запас їжі у вигляді жирової тканини горбів, довгий час можуть обходитися без води, добре переносять спеку й холод, вони добре пристосовані для життя в пустелі».

ХУДОЖНІЙ СТИЛЬ

- **Художній стиль** є складним сплавом, у якому відображається все багатство національної мови. Тут можливе поєднання елементів усіх стилів літературної мови. Засобами художнього слова через систему образів художній стиль впливає на розум, почуття та волю читачів, формує їхні ідейні переконання, моральні якості й естетичні смаки.
- Образність відрізняє художній стиль від решти стилів. Використання мовних засобів зумовлено його призначенням — образно відтворити дійсність. Мова художньої літератури характеризується виключним багатством лексики і фразеології. У художні твори вводяться історизми, архаїзми, діалектизми, елементи просторіччя, навіть жаргонізми.
- У художньому стилі широко використовується емоційно-експресивна лексика: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, фразеологізми. Для передачі думки використовуються різноманітні художні засоби (епітети, метафори, порівняння, символи тощо).

Приклад:

- «В особі батька народ оспівав вірного захисника. Довгі й виснажливі війни за свободу та незалежність рідної землі, свого народу вимагали постійної відсутності. А при поверненні чоловіки вимушені були обробляти ниви, чумакувати, ходити в найми. Отже, у традиційному понятті батько уособлювався насамперед як захисник, годувальник.

Однак батьків приклад, батькове слово, наказ були законом, нормою виховання. Не випадково казали: «Не навчив батько, не навчить і дядько».

Ці давні традиції перейшли і на пізніші часи. Якщо мати за своєю природою є втіленням ласки, ніжності, надмірної доброти, то з батьком асоціюються значно вимогливіші, практичніше означення. Це відбилосся і в прислів'ях: «Батькова лайка дужча за материну бійку»; «Батько не мати, не поцілує і не приголубить»; «З батьком суд коротенький».

Батьків приклад у родині має особливе значення, адже діти, особливо хлопці, намагаються «робити з нього життя». Особливо це стосується навичок працелюбності».

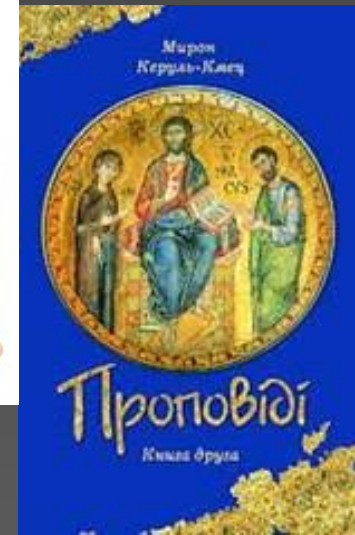
Конфесійний стиль

- Сфера вживання - релігія й церква.
- **Призначення**- обслуговувати релігійні потреби як окремої людини, так і всього суспільства. Конфесійний стиль утілюють (реалізують) в релігійних відправах, проповідях, молитвах (усна форма) й у Біблії й інших церковних книгах, молитовниках, требниках тощо (писемна форма).
- *Основні засоби:*
 - суто церковна термінологія і слова-символи ;
 - непрямий порядок слів у реченні та словосполученні ;
 - значна кількість метафор, алегорій, порівнянь ;
 - наявність архаїзмів.
- Конфесійний стиль від інших відрізняє небуденна урочистість, піднесеність, риторичні звороти, наявність зазначених раніше виражальних засобів і поділ на такі підстили: публіцистичний, науковий, художній. Повернення до загальнолюдських і давньонаціональних цінностей зобов'язує нас уважніше ставитися до конфесійного стилю як до складника загальнонаціональної культурно-духовної скарбниці та складника нашої історії.

Приклад:

- І побачивши натовп, Він вийшов на гору. А як сів, підійшли Його учні до Нього. І, відкривши уста Свої, Він навчати їх став, промовляючи:
"Блаженні вбогі духом, бо їхнє Царство Небесне.
Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені.
Блаженні лагідні, бо землю впадкують вони.
Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть.
Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть.
Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога.
Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть.
Блаженні вигнані за правду, бо їхнє Царство Небесне.
Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене.
Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах! Бо так гнали й пророків, що були перед вами..."

Епістолярний стиль

- Сфера вживання - приватне листування.
- **Основні ознаки**- наявність певної композиції: початок, що містить шанобливе звертання; головна частина, у якій розкрито зміст листа; кінцівка, де підсумовують написане, й іноді пост скриптум (P. S. - припис до закінченого листа після підпису).
- **Основні мовні засоби**- поєднання складників художнього, публіцистичного й розмовного стилів.
- Упродовж сторіч він, як і всі стилі, зазнавав змін. Сучасний епістолярний стиль став стислішим (телеграфним), має скорочений обсяг обов'язкових раніше вступних звертань і завершальних формулювань увічливості.

Приклад:

Шановні панове!

Хочемо повідомити Вас, що виробництво замовлених Вами товарів розпочалось і ми будемо готові відвантажити їх... (термін).

Просимо повідомити про спосіб транспортування, якому Ви віддасте перевагу.

З повагою...